

SHS
Suomen Historiallinen Seura

**J
ä
s
e
n
l
e
h
t
i**

2 / 2013

SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA

SEURAN TOIMISTO

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

puh: (09) 228 69 351

Sähköposti: shs@histseura.fi

Kotisivu: <http://www.histseura.fi>

Toiminnanjohtaja Julia Burman

Toimistossa päivystys ke klo 16-17.

Kesällä toimisto on suljettu.

SEURAN HALLITUS 2013

Prof. Petri Karonen, puheenjohtaja

Prof. Pasi Ihalainen

Prof. Marja Jalava

Dos. Sari Katajala-Peltomaa

Dos. Tiina Kinnunen

Prof. Tuija Laine

Prof. Markku Peltonen

Prof. Kimmo Rentola

Prof. Irma Sulkunen

Prof. Kari Teräs, varapuheenjohtaja

Suomen Historiallinen Seura on alan tieteellinen keskusseura Suomessa. Seura järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia sekä kansallisia ja kansainvälisiä konferensseja ja hoitaa alan kansainvälisiä suhteita. Jäseninä on noin 900 tutkijaa ja harrastajaa. Vuosijäsenmaksu on 25 euroa vuodessa (opisk. 22 €). Jäsenet saavat maksutta jäsenlehden ja noin 25 % alennusta niin seuran omista kuin monien lähitieteiden seurojen julkaisuista Tiedekirjassa (Kirkkokatu 14) ja SKS:n kirjamyymälässä (Mariankatu 7). Verkkokirjakauppa on osoitteessa <kirjat.finlit.fi>. Tilausta tehdessänne kertokaa olevanne Suomen Historiallisen Seuran jäsen! *Historiallisen Aikakauskirjan* tilausmaksu on seuran jäsenille 33 euroa.

Jäsenhakemuslomake on helpointa täyttää SHS:n kotisivulla osoitteessa <www.histseura.fi>. Voit myös lähettää vapaamuotoisen hakemuksen sähköpostilla tai kirjeenä, jossa ovat yhteystietosi.

Historiahanke etenee

Helmikuun puolivälissä Tieteiden talolla pidettiin paneeli ja keskustelutilaisuus, jossa puitiin Suomen Historiallisen Seuran historiaan ja sen laatimiseen liittyviä kysymyksiä. Professori Kari Teräs luo tässä lehdessä laajemman katsauksen kyseiseen tilaisuuteen, mutta joitakin yleisiä huomioita tilaisuudesta voinee esittää tässäkin.

Paneeliin oli kutsuttu arvovaltainen ja asiantunteva joukko eturivin historioitsijoita. Professorit Seppo Hentilä, Marjatta Hietala ja Matti Klinge olivat kaikki valmistautuneet kertomaan omasta näkökulmastaan Seuran historian keskeisistä kysymyksistä ja tulevan hankkeen painotuksiin liittyvistä seikoista. Kaikille panelisteille oli etukäteen jaettu taustaineistoksi historiahankkeen työryhmän laatimat pääasialliset teemakokonaisuudet, joiden kautta historiantutkimusta ja sen vaikuttavuutta on tarkoitus lähestyä. Kukin asiantuntija esitti kiinnostavia ja tärkeitä näkökulmia, joista on taatusti suuresti hyötyä hankkeen jatkovalmistelussa. Yleiseksi vaikutelmaksi ainakin allekirjoittaneelle jäi, että perussuunnitelmaan oltiin varsin tyytyväisiä, vaikka esimerkiksi projektin aikarajaukseen ja melko tiukaksi suunniteltuun toteuttamisaikatauluun esitettiin myös varauksia.

Hankkeen toimituskunnan puolesta haluan tässäkin esittää kiitokseni sekä panelisteille että varsin vilkkaasti keskusteluun osallistuneille kuulijoille. Suunnitelma etenee hyvää vauhtia ja aivan lähitulevaisuudessa Seuran jäsenet saavat lisätietoa siitä, mihin suuntaan ja millä aikataululla hanke etenee.

Petri Karonen
Puheenjohtaja

Suomen Historiallinen Seura järjestää:

ELÄMÄ TIETEESSÄ
—
**tieteen historiaa elämäkertatutkimuksen
näkökulmasta**

Seminaari to 16.5.2013 klo 17.30-20.00
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki

**FT Heini Hakosalo (Oulun Yliopisto): Varhaiset
suomalaiset naislääkärit tieteentekijöinä:
sukupuoli ja tieteellinen verkostoituminen.**

**FT Timo Vilén (Tampereen Yliopisto): Tieteen
palkitsemisjärjestelmä Ragnar Granitin
kirjeenvaihdon valossa.**

**FT Petri Paju (Turun Yliopisto):
Kommenttipuheenvuoro**

Puheenjohtajan professori Marja Jalava.

TERVETULOA!

**Kasvatuksen historian päivät Jyväskylässä, Opettajankoulutus
150 v**

Jyväskylä, 10.6.2013 – 11.6.2013

Ilmoittaudu 24.5.2013 mennessä!
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/150-v-juhlavuoden-tapahtumia/kasvatuksen-historian-paivat-10.-11.6.2013-1/>

TERVETULOA!

Kari Teräs

Lähtölaukaus Suomen Historiallisen Seuran historiahankkeelle

Suomen Historiallisen Seuran suuret kirjahankeet ovat saamassa jatkoa. Seuran perustamisesta tulee vuonna 2015 kuluneeksi 140 vuotta, joten on aika tehdä analyysiä menneestä ja samalla luodata tulevaisuuteen. SHS:n hallitus on ryhtynyt valmistelemaan historiahanketta työnimellä *Tieteen ja yhteiskunnan vuoropuhelu - Suomen Historiallinen Seura (1875-2015)*. Tieteiden talolla järjestettiin 15. päivänä helmikuuta 2013 tilaisuus, jossa hankkeelle annettiin vauhtia.

Muotona oli vanha kunnan paneelikeskustelu, johon osallistuivat professori ja historiateoksen päätoimittaja Petri Karonen, professori Seppo Hentilä, emeritaprofessori Marjatta Hietala ja emeritusprofessori Matti Klinge. Lisäksi paikalla oli aktiivista yleisöä ja tämän selostuksen kirjoittanut nurkkakirjuri, joka vanhojen puhujaseurojen perinteiden mukaan saattaa tulkita panelistien sanomisia omalla tavallaan, mutta keskustelu varmasti jatkuu vilkkaana ja erilaiset näkökannat tulevat hankkeen aikana selviksi.

Historiantutkimus ja yhteiskunta

Tilaisuuden aluksi ja panelistien virittämiseksi tunnelmaan professori Petri Karonen esitteli ”kelmuilla” historiahankkeen peruslähtökohdat. Hankkeen tavoitteet kurkottavat selkeästi tavanomaisen järjestöhistorian ulkopuolelle. Tavoitteena on laatia laajan kirjoittajakunnan yhteisvoimin teos, jossa seuran toiminnan ja jäsenten kautta luodetaan moniulotteinen kuva historiantutkimuksesta ylipäänsä, suomalaisesta historiakulttuurista ja historian käytöstä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissään.

Seuran ja sen aktiivijäsenten historiasta on kirjoitettu aikaisemminkin, mutta näkökulma on ollut selvästi kapeampi kuin nyt käynnistyneessä hankkeessa. Siinä tutkitaan SHS:n ja

yhteiskunnan välistä suhdetta: yhtäältä kyse on SHS:n roolista historiankirjoituksen ja tiedeyhteisön kentässä ja toisaalta seuran ja yhteiskunnan välisestä vuorovaikutuksesta. Näin hanke pureutuu mitä suurimmassa määrin historian tutkimuksen ja -kirjoituksen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Nyt puheena olevassa hankkeessa historian tutkimus ja -kirjoitus liitetään sille luontaisiin aatteellisiin, poliittisiin ja taloudellisiin yhteyksiinsä.

Projektissa tavoitellaan laajaa, tieteellisesti kiinnostavaa teosta, jolla olisi käyttöä myös yliopistollisena oppikirjana. Yhteensä hankkeeseen on tarkoitus rekrytoida parisenkymmentä kirjoittajaa, joista osa on teoksen pääluvusta vastaavia kirjoittajia ja osa vastaa erityisteemojen ja tietolaatikoiden kirjoittamisesta. Laaja kirjoittajajoukko lisää Karosen mukaan merkittävästi toimituskunnan työtä, mutta se myös varmistaa parhaan mahdollisen asiantuntemuksen ja jakaa kirjoitusvastuuta riittävän laajalle. Kirjaprojektin rahoitus kerätään suurimmaksi osaksi säätiöiltä ja rahastoilta. Tältä osin pää on jo saatu auki, sillä Oskar Öflunds Stiftelse, Kordelinin säätiö sekä Jenny ja Antti Wihurin rahasto ovat myöntäneet hankkeelle rahoitusta.

Päätoimittaja Karosen esityksen jälkeen puheenvuoro siirtyi panelisteille, jotka kaikki pitivät hanketta kannatettavana ja tärkeänä. Kaikki panelistit olivat toimineet SHS:n luottamustehtävissä, joten heillä oli runsaasti omakohtaista kokemusta seuran työstä: Hentilä oli ollut seuran hallituksessa ja Hietala ja Klinge myös seuran esimiehinä.

Historiakulttuuri esille

Ensimmäisen puheenvuoron sai poliittisen historian professori Jorma Hentilä, jolla oli kädessään edellinen, Uno Tuomisen kirjoittama, SHS:n 100-vuotishistoria. Tuominen kirjoitti vielä suhteellisen yhtenäisestä ja suppeasta historyayhteisöstä, jonka SHS tavoitti lähes kokonaisuudessaan. Tänä päivänä kenttä on aivan toisenlainen: laajempi, monipuolisempi ja hajanaisempi. Hentilä kutsui 1960- ja 1970-luvulla historian tutkimuksen toimintaympäristössä tapahtunutta muutosta "alkuräjähdykseksi", suureksi mullistukseksi. Tällöin perustettiin useita uusia yliopistoja, joihin tuli myös uusia historia-alan virkoja. Väitelleiden ja SHS:n tutkijajäsenten määrä alkoi kasvaa voimakkaasti. Kaikki historian tutkijat eivät enää tunne toinen toistaan. Jatko-opiskelijoiden määrä on myös lähtenyt jyrkkään nousuun: Hentilä arveli että heitä on jo noin tuhat.

Keskustelu kulminoitui 1970-luvulla erityisesti historiantutkimuksen ja yhteiskuntatieteiden väliseen suhteeseen. Tällöin elettiin yhteiskuntatieteiden vahvan nousun aikaa, ja historiantutkimusta pidettiin lähinnä sen aputieteenä ja historiantutkijoita melkein pä ”rupusakkina”. Hentilä totesi, että marxilaisen tutkimuksen vaikutus jäi kuitenkin Suomessa historiantutkimuksen kentällä ohueksi.

Muutoksen ytimessä oli 1970-luvulla ns. lingvistinen käänne, josta historiantutkimus räjähti joka suuntaan: yhden historian sijaan tuli monia historioita. Ns. uudet tarinat alkoivat voittokulkunsa, ja tutkimusaiheiden ja lähestymistapojen kirjo kasvoi valtavasti. Tärkeä kehityskulku oli rajojen madaltuminen historiantutkimuksen sekä yhteiskuntatieteiden ja kulttuuritutkimuksen välillä, ja vuoropuhelu niiden kesken on kehittynyt hedelmälliseksi ja tasavertaiseksi. Seuran suuret kirjaprojektit ovat vahvistaneet SHS:n asemaa tieteen kentällä ja lujittaneet tutkijoiden välistä yhteistyötä. Hentilä nosti vielä merkittävänä käännekohtina esiin vuoden 1980 tienoilla alkaneet Suomen Akatemian rahoittamat tutkimusprojektit ja koko alan kansainvälistymisen, joka ansiosta tutkijoiden katse on avartunut ja heidän kontaktinsa laajentuneet entisestään.

Hentilä painotti sitä, että SHS:n historian näkökulman ei saisi rajoittua pelkästään historiografiaan, vaan kohteena tulisi olla myös laajempi konteksti: historiakulttuuri, suomalaisten historiatietoisuus ja historian poliittisen käytön teemat. Hentilän mukaan suomalaisten historiankäsitelmä on yhdenmukaisempi kuin missään muualla. Vuosi 1918 ei muodosta enää jakolinjaa, ja sotien lopputulos on yhdistänyt kansaa toisin kuin monissa muissa maissa, joissa toinen maailmansota oli jakava kokemus.

Historian sisäiset jännitteet

Yleisen historian emeritaprofessori Marjatta Hietala kiinnitti huomiota seuran sisällä vaikuttaneisiin ristiriitoihin, jotka tulisi ottaa käsittelyyn historiateoksen sivuilla. Hänen mukaansa suurin juopa aina 1970-luvulle saakka oli siinä, että SHS oli nationalistisen historiantutkimuksen linnake, eikä kansainvälistä historiaa tutkineille annettu tilaa seuran piirissä; historian oppiaineiden väliset jännitteet sähköistivät koko kentän. Seurassa oli sisäänlämpiäviä piirteitä. Selkeänä vastavoimana oli Historiallinen Yhdistys, joka kokosi riveihinsä nuorta tutkijakaartia ja joka järjesti mm. isoja paneelitilaisuuksia ajankohtaisista aiheista.

Hietala painotti SHS:n käynnistämien tutkimusprojektien merkitystä seuran nauttiman arvostuksen ja vaikutusvallan kannalta. Seura on ollut myös tärkeänä taustatahona monessa historia-alan hankkeessa. Sellaisena SHS oli tänä päivänä kansainvälisesti ainutlaatuisessa veteraanikansanedustajien muistitietoprojektissa, mutta mitenkään yksinkertaista ei ollut saada historiantutkijoita tällaisen hankkeen tukijoiksi. Kun hanketta esiteltiin SHS:n tilaisuudessa vuonna 1984, eivät läheskään kaikki uskoneet metodiin, vaan vannoivat kirjallisten lähdeaineistojen nimeen: muistitieto leimattiin epäluotettavaksi lähteeksi. Kritiikin yhtenä kimmokkeena oli Hietalan mukaan aivan toisista lähtökohdista aikaisemmin organisoitu "mitä muistatte sortokaudesta" -keruuhanke, jonka tulokset jäivät laihoiksi. Myös merkittävä Kansallisbiografia-hanke sai monien muiden ohella alkunsa SHS:n piiristä.

Professori Hietala piti tärkeänä yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoja, ja erityisen tarkasti tulisi perata kylmän sodan kausi: miten se ohjasi historiantutkimusta ja mikä rooli historiantutkijoilla oli silloisessa valtapelissä? Oliko SHS:llä aktiivista historiapolittista agendaa, mitä keinoja se on käyttänyt ja onko se saanut mitään aikaiseksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen saralla?

Pohjoismainen yhteistyö

Historian emeritusprofessori Matti Klinge korosti, että historiahankkeessa julkaisemista koskevat kvantitatiiviset analyysit ovat epäkiinnostavia. Sen sijaan tulisi keskittyä yksilöihin ja pienen piirin vaikutukseen historiantutkimuksen kentällä ja laajemminkin yhteiskunnassa. Hänen neuvonsa myös oli, että 1940-lukua edeltävään aikaan ei kannata keskittyä, koska hän on jo kirjoittanut riittävästi sotia edeltävästä historiografiasta. Viimeiset vuosikymmenet ovat kiinnostavimpia, kuten edellisetkin puhujat olivat todenneet. Klinge kannatti myös sitä ajatusta, että SHS:n tekeillä olevassa historiassa luodattaisiin laajasti historiakulttuurin piiriin kuuluvia ilmiöitä.

Professori Klinge muisteli, kuinka vaikeaa oli saada aikaan muutoksia seuran toimintakulttuurissa. Hän oli esimiehenä ollessaan ryhtynyt järjestämään tylsien kuukausiesitelmien sijaan laajempia ja ajankohtaisempia keskustelutilaisuuksia, mutta seuraava esimies lopetti ne ja palasi vanhaan käytäntöön. Klinge toi esiin, että hänellä oli keskeinen rooli Kansallisbiografia-hankkeessa, joka sitten monien

vaiheiden jälkeen saatiin läpi Päivi Setälän esimieskaudella. Hän muistutti myös siitä, kuinka käänteentekevä Biografinen nimikirja vuodelta 1880 oli suomalaisessa historiantutkimuksessa.

Klinge toi esiin oman pitkän karriäärinsä kansainvälisen toiminnan saralla, myös Suomen ja Neuvostoliiton historiantutkijoiden yhteistyössä. Kaikista suurin merkitys on hänen mielestään ollut 1960-luvun puolivälistä lähtien pidetyillä pohjoismaisilla historian metodikonferensseilla, joiden kautta Suomeen tuli moderneja tieteellisiä vaikutteita erityisesti Ruotsista ja Tanskasta. Renvallin metodiopas oli jo auttamatta vanhanaikainen. Erilaiset pohjoismaiset konferenssit olivat hyvin merkittäviä myös sen vuoksi, että Suomessa ei järjestetty kansallisia laaja-alaisia historiatieteellisiä konferensseja. Tiivis kanssakäyminen johti siihen, että kaikki pohjoismaiset kollegat tulivat tutuiksi. Klingen mielestä johtavat suomalaiset tutkijat ovat olleet kansainvälisiä ja heille kansallinen ja yleinen historia on ollut sama asia. Sen sijaan jo 1800-luvulta lähtöisin ollut kielipoliittinen kaksijakoisuus on vaikuttanut pitkään.

Klinge kehotti SHS:n historiahankkeen tutkijoita keskittymään historiapolitiittiseen taisteluun menneisyyden hallinnasta, johon esimerkiksi Lauri Hyvämäki ja Arvi Korhonen omilla teoksillaan väkevästi osallistuivat. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää 1950-lukuun, mutta vasta seuraavalla vuosikymmenellä tapahtui suuri murros. Klinge kiinnitti huomiota Kauko Kareen teokseen "Tähän on tultu", joka käsittelee pelkästään historiaa ja on täten oiva esimerkki historian poliittisesta käytöstä. Historiantutkijat ovat myös suoranaisesti osallistuneet politiikkaan, ja heidän keskuudestaan on noussut useita huomattavia mielipidevaikuttajia erilaisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin.

Panelistien ajatukset menivät pitkälti samaan suuntaan, vaikka selviä painotuserojakin voitiin havaita. Vilkkaassa keskustelussa tuli esiin useita hyviä täydentäviä kommentteja, jotka toimituskunta pani visusti muistiin historiahankkeen jatkotyöskentelyä varten. Historiahanke sai tilaisuudessa runsaasti hyviä evästyksiä ja ideoita, joiden työstäminen jää piakkoin työnsä aloittavien kirjoittajien harteille.

Toiminnanjohtajan tervehdys

Hyvät seuran jäsenet,

Seuran kevät on mennyt tulevaa historia-hanketta valmistellessa sekä arkisessa työssä. Prof. Pasi Ihalainen piti mielenkiintoisen esitelmän täällä (4.3.2013) parlamentaarisen hallinnon kansainvälisistä esikuvista ja poliittisesta oikeutuksesta. Hän kirjoittaa seuraavan jäsenlehteen aiheesta. Osa yhteyksistä oli yllättäviä.

Elämä tieteessä –seminaari avaa innostavan näkökulman tieteenhistoriaan to 16.5. On erittäin hienoa, että saamme Tieteiden talolle eturivin tutkijoita Oulun, Tampereen ja Turun yliopistosta pohtimaan asiaa. Tarkempaa tietoa seminaarista on sivulla 4 sekä nettisivuillamme. Tervetuloa tähän mielenkiintoiseen tapahtumaan!

Kesällä on jälleen mielenkiintoisia tapahtumia eri puolilla Suomea. Paljon on myös kiinnostavia kohteita, joissa voisi käydä. Matkailu Suomessa on myös isänmaallista toimintaa, jolla voi tukea suomalaista työtä. Toisaalta matkailu Euroopassa muistuttaa kansainvälisen yhteistyön tärkeydestä ja yhteisestä historiastamme. Molemmat ovat tärkeitä. Ulkomailla ollessamme voimme myös aina mainostaa omaa maatamme kehumalla sitä muille ja houkuttelemalla matkailijoita tänne. Suurkaupunkilaiselle voi kertoa, että massiiviset ruuhkat ovat elämys, jota ei Suomessa koe. Myydään rauhaa ja hiljaisuutta!

Kevät on päässyt täyteen vauhtiin ja aurinko on herättänyt luonnon. Muuttolinnutkin uskaltavat jo tänne päin. Tämä valon aika ja kasvun ihme riemastuttaa vuosi vuodelta enemmän. On aika tehdä puutarhatöitä, istuttaa uusia hyöty- ja koristekasveja. Suosin sellaisia kasveja, joita on vaikea hankkia kaupoista, kuten kaurajuurta, tai sellaisia, joita on helppo kasvattaa (sipulit). Puutarhat ja puistot ovat hurmaavia paikkoja myös nautintoihin ja lukemiseen!

Valoisia päiviä,
t.

Julia Burman
shs@histseura.fi

Viantiejoen X historiasymposiumi la 27.7. 2013

Paikka: Viantiejoen metsästysseuran talo (ent. Pömiön koulu)
Järjestäjät: Oulun Historiaseura, Simon kunta, Oulu-opisto ja Kivalojen seutuopisto

Urho Kekkonen

Ohjelma

Klo 09–09.10, Avaus, kunnanjohtaja Esko Tavia

Klo 9.10–10.00, Kekkonen lapsuus ja nuoruus, professori, KTT Reijo Heikkinen

Klo 10.10–11.00, Kekkonen tie valtiomieheksi, dosentti, VTT Paavo Väyrynen

Klo 11.10 –12.00, Kekkonen ja maanpuolustus, professori, eversti Pekka Visuri

Klo 12.10–13.30, Lounas omakustannushintaan

Klo 13.30–14.20, "Ohrana Kekkonen", professori, FT Matti Lackman

Klo 14.30–15.20, Kekkonen kaskuissa, professori, VTT Timo Soikkanen

Loppukeskustelu

Klo 16.35–16.40, Kyläläisten ja osallistujien loppupuheenvuoro, Arto Miettunen

Järjestelyistä vastaava: Matti Lackman
matti.lackman@gmail.fi; 0400-683593

Yöpymistiedustelut:

Vanha Pappila, Simoniemi

reception@wanhapappila.inet.fi tai puh. 040-8223400

Vieras, outo, vihollinen

Toiseus antiikista uuden ajan alkuun

toimittanut: Marja-Leena Hänninen

Ilmestyy elokuussa 2013.

Sisällysluettelo

Pääkirjoitus: Historiahanke etenee	3
Elämä tieteessä	4
Kasvatuksen historian päivät	4
Lähtölaukaus SHS:n historiahankkeelle	5
Toiminnanjohtajan tervehdys	10
Viantiejoen X symposiumi	11

SHS on siirtymässä enenevästi **sähköpostitiedotukseen**. Jos et halua saada Seuralta s-postiviestejä, ilmoita siitä os. shs@histseura.fi tai p. 09-228 69 351. Ilmoita myös, jos s-postiosoitteesi on muuttunut liittymisesi jälkeen.

ISSN-L 0359-2170

ISSN 0359-2170